

РЕВОЛУЦИОНАРНИ ПОЛИТИЧКИ ПЛАКАТ*

Експонати приказани јавности на овој пригодној изложби под називом „Револуционарни политички плакат“ представљају веома значајно културно благо наше — покретна културна добра од великог и изузетног значаја, иако као таква и званично нису оквалификована, и драгцену културну и политичку историјску грађу о револуционарној активности наше радничке класе и њене авангарде и партијских и синдикалних организација и друштава, посебно у Крагујевцу, а и у земљи, у 23-годишњем периоду између два светска рата; представљају истовремено део фонда историјске грађе предратног револуционарног радничког покрета у Крагујевцу и земљи, који, са своје стране, путем повезивања од стране историчара појединих догађаја, револуционарних акција и активности, може корисно да послужи у даљем научном истраживању наше савремене историје.

На овој пригодној изложби хронолошки је изложено 105 значајних историјских докумената, почев од „становишта“ — позива Главне управе Српске социјалдемократске партије од 15. децембра 1918. године за обнову партијских и синдикалних организација, па све до прогласа Централног комитета КПЈ од 30. марта 1941. године, упућеног народима Југославије, поводом збацивања ненародне владе Цветковић-Мачек-Куловец.

По броју у појединим годинама, ови историјски документи су — због непронађених и осталих докумената — приказани веома неравномерно, а за неке године и веома оскудно, што не одражава у неким годинама ни приближну револуционарну активност КПЈ и радничке класе у Крагујевцу.

Од ових 105 значајних докумената неки су сачињени и објављени легално или илегално у Крагујевцу и односе се на Крагујевац, а неки су сачињени и издати за целу земљу од стране највиших покрајинских, земаљских и југословенских партијских форума, револуционарних синдиката и др.

Међу њима се налази око 70 оригиналних докумената, што представља и посебну историјску вредност у поменутом фонду историјске грађе.

Ови плакати су по својој намени, садржини и поруци веома разноврсни. Међу њима има оних који су искључиво револуционарне садржине, затим плаката намењених политичкој мобилизацији, затим разноврсних пригодних политичких плаката, изборних плаката, плаката антифашистичке, антиимперијалистичке, народнофронтовске и сличне садржине.

* Из говора приликом отварања изложбе Народног музеја у Крагујевцу, 12. фебруара 1981. године.

Плакате су издавале организације и форуми КПЈ, СКОЈ-а, Синдиката, Радничко културно-уметничко друштво „Абрашевић“, напредна студентска омладина поводом покретања разних политичких акција и одржавања разноврсних политичких манифестација и демонстрација за време значајних политичких догађаја у Крагујевцу, Србији, Југославији и свету. Они су овде у Крагујевцу и широм земље, илегално, а понекад и легално, штампани и растурани, предавани често поверљиво, из руке у руку, у четири ока, у виду летка, плаката и фотографије, или су најчешће ноћу и пред зору лепљени на зидовима зграда, бандерама, дрвећу, на капијама и у улазима зграда властодржаца, или су остављани у Војно-техничком заводу, Фабрици конзерви и млиновима поред машина и постројења, као и по канцеларијама разних надлештава; остављани су на столовима чиновника, убацивани су у дворишта појединаца, разбацивани по улицама, дељени на разним политичким скуповима, манифестацијама и демонстрацијама.

На жалост, приличан број револуционарних политичких плаката и летака из предратног периода од 1918. до 1941. године, који се односе на слободарски и револуционарни Крагујевац, вероватно је негде сакривен (и до данас остао неоткривен), или је свесно уништен, или је на неки начин заувек пропао за време безбројних немилосрдних полицијских хајки ненародних влада предратне Југославије на комунисте, скојевце, револуционарно оријентисане раднике и раднице, омладинце, студенте и грађане, или је за време окупације неповратно изгубљен или уништен у вихору другог светског рата.

Но, највећа је жалост што за неке историјски веома значајне политичке акције, манифестације и демонстрације у Крагујевцу нису писани и издавани плакати из разних објективних, а и субјективних разлога. Наиме, због илегалности у којој су се налазили Комунистичка партија Југославије, СКОЈ и револуционарне синдикалне организације и терора који је вршен над напредним људима, женама и омладином кроз протекли предратни период, а често и из тактичких разлога, да не би полиција провалила у неке од тих организација.

За нас савременике неких значајних политичких догађаја у Крагујевцу у предратној Југославији, за нас предратне активисте југословенског револуционарног радничког покрета, одржавање ове изложбе представља посебно, изузетно задовољство, јер нас је она подсетила на нашу младост, нашу ничим обуздану револуционарност и значајне догађаје који су се тада збили у овом слободарском граду.